

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 18 stycznia 2024 r.

BADK.DPK.133.176.2023 GK

P11-07/23	Data wpływu petycji 26 listopada 2023 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 17 stycznia 2024 r.

ŚWIADCZENIE WYRÓWNAWCZE

TEMAT

**OPIEKUNOWIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
Z PRAWEM DO ŚWIADCZENIA PIELEGNACYJNEGO,
KTÓRZY PO 1 STYCZNIA 2022 R. NABYLI PRAWO DO RENTY
Z TYTUŁU CZĘŚCIOWEJ NIEZDOLNOŚCI DO PRACY**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 12 ustawy z dnia 29 października 2021 r. o świadczeniu wyrównawczym dla osób uprawnionych do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dziećmi wymagającymi stałej opieki, w celu wyłączenia z zakresu tego przepisu opiekunów osób niepełnosprawnych z prawem do świadczenia pielęgnacyjnego, którzy złożyli wniosek o rentę po 1 stycznia 2022 r. i nabyli prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEJ PETYCJE:

Autorka petycji wnosi o zmianę art. 12 ustawy o świadczeniu wyrównawczym dla osób uprawnionych do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dziećmi wymagającymi stałej opieki, w celu wyłączenia z zakresu tego przepisu opiekunów osób niepełnosprawnych z prawem do świadczenia pielęgnacyjnego, którzy złożyli wniosek o rentę po 1 stycznia 2022 r. i nabyli prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Uważa, że zasadne jest wprowadzenie zmiany po to, aby grupa rencistów, która została objęta przez ZUS przepisami art. 12 mogła pobrać należne im wsteczne świadczenia rentowe. Postulowane zmiany mają umożliwić otrzymywanie należnych świadczeń rentowych z tytułu częściowej niezdolności do pracy opiekunom osób niepełnosprawnych, których świadczenie rentowe jest mniej korzystne od świadczenia pielęgnacyjnego.

Petytorka wskazała, że brak zapisu wyłączającego ww. grupę rencistów doprowadził do licznych naruszeń konstytucyjnych praw i zniesienia obowiązującego od 9 stycznia 2020 r. wyroku TK z 26 czerwca 2019 r. (sygn. akt SK 2/17), w wyniku czego dochodzi do kolizji obowiązujących przepisów prawa, powodując podział opiekunów osób niepełnosprawnych z rentą z tytułu częściowej niezdolności do pracy na cztery podgrupy, z czego tylko jedna podgrupa blokowana przez art. 12 ustawy pobiera jedno świadczenie.

Według autorki petycji wprowadzenie w życie przepisów art. 12 ustawy o świadczeniu wyrównawczym (...) doprowadziło do kolizji przepisów prawa stosowanych w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej.

ZUS decyzje o wypłaceniu renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, do której prawo ustalono na wniosek złożony po 1 stycznia 2022 r. opiera na art. 12 ww. ustawy, na podstawie której ZUS, już w decyzji o przyznaniu prawa do renty, automatycznie zawiesza świadczenie rentowe jako świadczenie mniej korzystne od świadczenia pielęgnacyjnego.

Nakazując w przesłanych informacjach wskazanie świadczenia korzystniejszego finansowo, pod rygorem, że brak takiego wskazania w ciągu 30 dni od doręczenia decyzji o nabyciu praw do renty będzie wskazywało, że zostało wybrane świadczenie pielęgnacyjne.

Departament Świadczeń Rodzinnych w podejmowaniu decyzji o przyznaniu bądź wstrzymaniu świadczenia pielęgnacyjnego dla opiekunów, którzy po 1 stycznia nabyli prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, opiera na wyroku TK z 2019 r. Uznanie wyroku TK pozwala na równoczesne pobieranie świadczenia pielęgnacyjnego i renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Autorka petycji podkreśla, że ZUS twierdzi, że wyrok TK z 2019 r. przestał obowiązywać od 1 stycznia 2022 r. dla ww. grupy rentowej.

Petytorka wskazała, że obecnie istnieją 4 podgrupy opiekunów osób niepełnosprawnych z rentą z tytułu częściowej niezdolności do pracy:

Pierwsza grupa: opiekunowie z prawem do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy sprzed 1 stycznia 2022 r. mają prawo otrzymywać dwa świadczenia - świadczenie pielęgnacyjne i rentę (Wyrok TK z 2019 r.).

Druga grupa: opiekunowie z prawem do świadczenia pielęgnacyjnego, którzy nabyli prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy poprzez złożenie wniosku po 1 stycznia 2022 r., a ZUS wstrzymał im rentę jako świadczenie mniej korzystne - otrzymują 1 świadczenie (art. 12 przedmiotowej ustawy) - w tej grupie jest autorka petycji.

Trzecia grupa: opiekunowie z przedstawionej wyżej - drugiej grupy, którzy nabyli prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy poprzez złożenie wniosku po 1 stycznia 2022 r. ale wskazali w ZUS-ie świadczenie rentowe jako świadczenie korzystniejsze - otrzymują w świetle obowiązującego prawa dwa świadczenia, co prowadzi do sytuacji, w której opiekun uzyskawszy rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy wyższą od świadczenia pielęgnacyjnego jest premiowany wypłatą drugiego świadczenia - świadczenia pielęgnacyjnego. Dzieje się tak, bo ZUS nie ma podstaw do wstrzymania renty, zaś świadczenie rentowe jest korzystniejsze od świadczenia pielęgnacyjnego. MOPS nie zawiesi świadczenia pielęgnacyjnego, gdyż działa w oparciu o wyrok TK z czerwca 2019 r.

Czwarta grupa: opiekunowie osób niepełnosprawnych, którzy po 1 stycznia 2022 r. nabywają w pierwszej kolejności prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, a następnie występują o świadczenie pielęgnacyjne, otrzymują dwa świadczenia. Gwarantuje to wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2019 r. a przepisy art. 12 ustawy o świadczeniu wyrównawczym - nie obejmuje opiekunów, którym po przyznaniu renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy przyznane zostanie w późniejszym terminie świadczenie pielęgnacyjne.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o świadczeniu wyrównawczym dla osób uprawnionych do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz. U. poz. 2314) w **art. 12** wskazuje, że osobie pobierającej świadczenie pielęgnacyjne, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, która po dniu 1 stycznia 2022 r. złożyła wniosek o:

- 1) emeryturę lub
 - 2) rentę, lub
 - 3) rentę rodzinną z tytułu śmierci małżonka przyznaną w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, lub
 - 4) nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, lub
 - 5) rodzicielskie świadczenie uzupełniające, o którym mowa w ustawie z dnia 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym
- przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, jeśli jest korzystniejsze, przy czym art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych nie stosuje się.

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 390 ze zm.) w **art. 17 ust. 1** określa, że świadczenie pielęgnacyjne przysługuje:

- 1) matce albo ojcu,
 - 2) innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom,
 - 3) opiekunowi faktycznemu dziecka,
 - 4) rodzinie zastępczej, osobie prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektorowi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektorowi interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego
- jeżeli sprawują opiekę nad osobą w wieku do ukończenia 18. roku życia legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Art. 17 ust. 5 określa, że świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

1) osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, określonego w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;

2) osoba wymagająca opieki została umieszczona lub przebywa w domu pomocy społecznej, zakładzie opiekuńczo-leczniczym, zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym, placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, o której mowa w przepisach o pomocy społecznej, zakładzie karnym, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym albo schronisku dla nieletnich;

3) osoba wymagająca opieki jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej;

4) na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o takim zabezpieczeniu stanowią inaczej;

5) na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego lub prawo do zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

INFORMACJE DODATKOWE:

Posłowie Monika Falej, Paweł Krutul, Robert Obaz, Anita Kucharska-Dziedzic, Maciej Kopiec, Marek Rutka skierowali 7 października 2022 r. interpelację nr 36424 do ministra rodziny i polityki społecznej w sprawie zawieszenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w sytuacji równoległego otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego. Sprawa dotyczyła autorki prezentowanej petycji.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej, Stanisław Szwed, w odpowiedzi na interpelację 4 listopada 2022 r. wskazał, że zgodnie z art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych, świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego, o którym mowa w ustawie z dnia 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym.

Należy jednak wskazać, że **Trybunał Konstytucyjny** w wyroku z 26 czerwca 2019 r. (sygn. akt SK 2/17) orzekł, że art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim stanowi, że świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do renty z tyt. częściowej niezdolności do pracy, jest niezgodny z art. 71 ust. 1 zd. drugie w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Zgodnie z wyrokiem, utrata mocy zaskarżonego przepisu w zakresie wskazanym w wyroku, nastąpiła po upływie 6 miesięcy od dnia publikacji wyroku (9 stycznia 2020 r.). Oznacza to, że od tej daty posiadanie przez osobę ustalonego prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy nie stanowi już negatywnej przesłanki, której zaistnienie powoduje brak lub utratę prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

Należy też wskazać na wprowadzony z dniem 1 stycznia 2022 r. ustawą o świadczeniu wyrównawczym (...) przepis szczególny do ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie warunków przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego, tj. art. 12, zgodnie z którym, osobie pobierającej już świadczenie pielęgnacyjne, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych, która po 1 stycznia 2022 r. złożyła wniosek o emeryturę, rentę, rentę rodzinną z tytułu śmierci małżonka przyznaną przy zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, lub rodzicielskie świadczenie uzupełniające, o którym mowa w ustawie o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, jeśli jest korzystniejsze, przy czym art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych nie stosuje się.

Oznacza to, że osobie pobierającej świadczenie pielęgnacyjne, która po 1 stycznia 2022 r. złożyła wniosek m.in. o rentę, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, jeśli jest korzystniejsze. W tej sytuacji nie stosuje się art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych. Przepis art. 12 ustawy o świadczeniu wyrównawczym wprowadził zatem możliwość wyboru przez wnioskodawcę świadczenia korzystniejszego.

Art. 12 ma zastosowanie do osoby uprawnionej do świadczenia pielęgnacyjnego, która na podstawie wniosku złożonego po 1 stycznia 2022 r. otrzyma rentę, w tym rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy, jako regulacja szczególna wprowadzona po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 26 czerwca 2019 r. W konsekwencji osoba taka utraci prawo do świadczenia pielęgnacyjnego w przypadku, gdy ww. świadczenie będzie mniej korzystne niż otrzymana, na podstawie wniosku złożonego po 1 stycznia 2022 r., renta, w tym

z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Jeżeli świadczenie pielęgnacyjne będzie korzystniejsze od ww. renty, nie nastąpi utrata prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

Wynikająca z wyroku TK zasada, którą ZUS stosuje, zgodnie z którą przyznanie renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy pozostaje bez wpływu na prawo i wypłatę świadczenia pielęgnacyjnego, dotyczy wyłącznie osób, które wnioski o ww. rentę złożyły przed 1 stycznia 2022 r.

Jednocześnie Prezes ZUS wskazał, że w praktyce nie są to liczne sprawy, w których organy rentowe nie wypłacają renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na wnioski zgłoszone po 1 stycznia 2022 r., z powodu pobierania przez wnioskodawcę świadczenia pielęgnacyjnego w korzystniejszej wysokości od ww. renty. W systemach ZUS nie jest możliwe utworzenie raportu wskazującego liczbę zawieszonych rent z tytułu częściowej niezdolności do pracy, w związku z deklarowanym wyborem świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 12 ustawy o świadczeniu wyrównawczym dla osób uprawnionych do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dziećmi wymagającymi stałej opieki.

Rzecznik Praw Obywatelskich 31 października 2022 r. skierował do Ministra Rodziny i Polityki Społecznej pismo w sprawie wyeliminowania ograniczeń w uzyskaniu prawa do świadczenia pielęgnacyjnego przez osoby sprawujące opiekę nad niepełnosprawnym członkiem bliskiej rodziny, legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Rzecznik podkreślił, że wpływają do niego liczne pisma dotyczące nieobjęcia pomocą państwa opiekunów uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej w odpowiedzi wskazała na obowiązujące w tym zakresie przepisy. Zaznaczyła, że rząd ma świadomość trudnej sytuacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w tym opiekunów osób niepełnosprawnych.

Postulowane przez środowiska osób niepełnosprawnych zmiany dotyczące zwiększenia wsparcia materialnego osób niepełnosprawnych i ich opiekunów wymagają jednak rozwiązań systemowych. Minister podkreśliła, że realizacja systemowego wsparcia dla opiekunów niesamodzielnych osób niepełnosprawnych wymaga zmian w systemie orzecznictwa o niepełnosprawności, w oparciu o który możliwe będzie wyodrębnienie spośród osób niepełnosprawnych osób fizycznie niesamodzielnych, których funkcjonowanie bezwzględnie wymaga pomocy opiekuna uprawnionego do odpowiednich świadczeń opiekuńczych.

Postulowane kwestie będą możliwe do zrealizowania po wcześniejszym uregulowaniu kwestii podstawowej dla kształtu systemu świadczeń opiekuńczych, tj. zreformowaniu systemu orzecznictwa o niepełnosprawności.

UWAGI DODATKOWE:

Ustawą o świadczeniu wyrównawczym dla osób uprawnionych do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dziećmi wymagającymi stałej opieki został wprowadzony 1 stycznia 2022 r. przepis szczególny do ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie warunków przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego. Chodzi o art. 12 w ustawie o świadczeniu wyrównawczym, mocą którego osobie pobierającej już świadczenie pielęgnacyjne, która po 1 stycznia 2022 r. złożyła wniosek o: emeryturę, rentę, rentę rodzinną z tytułu śmierci małżonka przyznaną w zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, lub rodzicielskie świadczenie uzupełniające, o którym mowa w ustawie z 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, jeśli jest korzystniejsze.

W praktyce oznacza to, że zgodnie z ww. przepisem – osobie pobierającej świadczenie pielęgnacyjne, która po 1 stycznia 2022 r. złożyła wniosek, m.in. o rentę, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, jeśli jest korzystniejsze. W tym przypadku nie stosuje się art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych, gdyż świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo m.in. do renty.

Przepis art. 12 ustawy o świadczeniu wyrównawczym (...) wprowadził więc możliwość wyboru świadczenia korzystniejszego. Zatem pobierający świadczenie pielęgnacyjne i starający się o rentę po 1 stycznia 2022 r., otrzymają świadczenie korzystniejsze. Osoby, które otrzymały rentę przed 1 stycznia 2022 r. mogą pobierać oba świadczenia.

Wynikająca z wyroku TK zasada, którą ZUS stosuje, zgodnie z którą przyznanie renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy pozostaje bez wpływu na prawo i wypłatę świadczenia pielęgnacyjnego, dotyczy wyłącznie osób, które wnioski o ww. rentę złożyły przed dniem 1 stycznia 2022 r.

OPRACOWAŁA

Gabriela Kopania

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz